

64 (2476) 1
Хакё ирёклё
Эрнера икё хут тухать

ХРЕСЧЕН САССИ

1991 ىулхи ака үйәхен 21-мешенче тухма тытәннә

ЮН КУН

2014,
çурла, 20

Шупашкар 545 ىул тултарчё

Иртнё эрнера Шупашкар хайын 545 ىулхи юбилейне анлән паллә түрө. Унта 340 пин ыны хутшәннә. Уяв күнәсенче тәп хулара 50 ытла күлтүрәпа спорт мероприятийе иртнё. Кäçалхи юбиле «Шупашкар – санһан җәнтерәвүсөн хули!» девизла йәркеленә.

Паллах, хана-вөрле тә чылай пүстарынна уява. Сäмахран, Намиби Республикин Окаванго провинцийен тата унһан тәп хулин Рунду делегацийе. Вëсемпе Чаваш Ен Пүсләх Михаил Игнатьев тәл пулна, пёр-пëриншён усäллә икё енлә җыһанусене малалла анләлатма хатэр пулнике пёлтернә.

«Ирхи зарядкана – җалтäрпа пёрле» мероприятие тेңләрлә үсемри 20 пине яхән ыны хутшәннә. Легендäна кене Шаолинь мäнастирен манахесем тата Намиби Республикин делегацийе унта ятарлә ханасем пулса тänä. «Пултарулых бульвар» арт-проектра вара 500 ытла аста куракана юрт-ташапа, «Стрижи» пилотаж ушкәнне хастарлähе хавхалантарна.

Хула күнәнче велосипедчесем тә ىула тухнä. Вëсем «Çöрлехи хула тäräx» велочупу ирттернё.

Уявра чаваш сасси янрани тә чуна җывäх. Тәп хулари Çeçpél Мишиши палаке умәнче чаваш җыравчисем «Литература каçне» пустарынна. Сäväçäsem хайын хайлавесене вуласа киленә. Республика ертүси Михаил Игнатьев та ситсе курна унта. Вäл Çeçpél Мишин «Хурçä шанчäk» сäввине вуланä.

Театра юратакансем «Чаршав üçälsan» мероприятие хутшәннә. Наци библиотеки умәнче республикäри профессионал театрсемде концерт учрежденийесем куракана хайын пультарулähе савантарна.

Эстрада тата джаз юрачи, РФ халах артисты Лариса Долина юррисене тә пин-пин ыны итлесе хёпertonен.

Паллах, уяв нихäsan та салютсар иртмест. Каçхине Шупашкар җиын тәрлә тёслө җута ташапа сýнчё.

Валентина МАКСИМОВА.

Чаваш Ене йңсäртран суйласа илмен

Çурла үйәхен 19-мешенче Москавра Михаил Игнатьев Чаваш Республикинче 2014 ىулхи юпа үйәхен 9-11-мешенче Пётэм тэнчери «Раççey – спорт җёр-шывә» спорт форумне хатэрләнене ирттерес тёләшпе ёслекен йәркелү комитетечен пёрремеш ларәвне тата Раççey Президенчө җумәнчи физкультура спорта аталантарас енепе ёслекен Канаш ларәвне хутшәннә.

Ларәва Раççey спорт министрэ Виталий Мутко ертсе пынä. Йәркелү комитетечен членене вәл Форума ирттермелли вырна Раççey Президенчө Владимир Путин суйласа илни пёлтернә.

«Түрөх калас тетеп – Президент йңсäртран суйламан. Вәл җакна шута илнё – Чаваш Рес-

публикинче юлашки җулсөнче физкультура спорты лайх аталанса пыраççé. Кунта пурлähпа техника никесе тивёçлипе аталанат, физкультура спорты занятийесем ирттерме условиясым туса пыраççé, спорты туслисен җиын түсет. Спорт резервне хатэрлемелли түтәмä тәнчесе үлштарна, ачасемпе çamräksen спорты шкулесен пурлäh никесе җирéпленет, җёр-шывән пёrlехи командисенче республика җыннисем җышланаççé. Чи кирли тата – республика юлашки җулсөнче ысык спорты форумсемде турнирсем ирттерекен центр пулса таччо. Çаванпах Владимир Владимирович Путин «Раççey – спорт җёр-шывә» Форума Шупашкарта ирттерме җиынчо», – палартна Виталий Мутко.

ВАЙ ПАТÄР!

«Хир карапёсөн» ташши

Тäвай район ёçченесен кäçal 11700 гектар җинчен тыр-пул пухса кëртмелле. Çуррине җапса тёшленине пёлтерчё ял хүçалäх управлениейен пүслäх Валерий Чайкин:

– Çу пүслämäşenче җумäр лаптäкän-lapltäkän җунипе тыр-пурин тә ѣнса пулман. Нýрек пачах ўкмен үйсем пур. Çапах халь җанталäк уяр танипе кашни сөхетпе туллин үсä куратпäр.

Александр Петров ертсе пыракан «Родник» юлтاشлäх – тёш тыр-нумай туса илекен хүçалäхсенчен пёри. Кäçалхи вырмана җене комбайнпа тухнä. Тулä пусчинче шапах җав «хир карапёс» җапса тёшленине машина җине пушататчё. Пирен пата җуллө тә тे реклә яш пырса таччо.

– Сергей Петров тесе чёнеççé мана, – алла хыттäн чамärtärе комбайннер пулшашуци. – «Агрос» комбайн шанчäkläхе тә, тухäsläхе тә үттисенчен үйралса тарьат. Үнпа җىлеме кäмäллä. Бункера 5 тонна вырнаçтас. Кунепе 50-60 тонна җапса тёшлётпёр. Пур-тävätä тонна яхән җасратämäр йетеме. Асäрхарäр пулә, тулä пусси таса, җум курäк сükpa пёрх. Мана вёрентекене – Иван Лукин комбайннер. Аста механизатор. Техникана пилек пурне пекех пёлт. Кältäksene җиынчех түрлөтеппёр. «Агрос» машинан паха енё вәл – җухатаси чи пёчк шайра пулни.

Олег Ильин машинäна хускатрё. Вәл та үттисем пекех тёрлә техника хатэрне алла илнё. Уяр чухне җакхи вун пёрччен тә кёмечçé хиртэн.

– Александр Петров – мал ёмётлә ертүc, – каласа парать Валерий Васильевич. – Тёш тыр-лаптäkne үстөрсө пыраççé, элита варлäh акаççé. Җөрпө пёллесе үсä курсан пайтine куратан. Акса туман лап-

тäксен ыйтäвнө җак җулсөнче татса паратпäр. «Чутеевский» ял хүçалäх кооперативене мäян пуснä пёр гектар җер тә җук. Сергей Хумышев фермер хүçалäхне ырла асäнмалла. Тепер җамräк фермер Михаилов пите пүçаруллä. «Красная Чувашия» хүçалäх ёçсем юлашки җулсөнче ѣнса пымарёс. Хале колектив тилхепине Анатолий Васильевич Данилов тытре. ҇екленес туртам пур. Кашни производство тытаменче йәркелөхе туттэн.

Вырмана районёпе пур-25 комбайн хутшәннат. Вёри апата хире илсе тухаççé. Механизаторсөнө хавхалантармалли майсөнө маларак палартса хатэрләнә. Тыр-турттаракансене тә, йётөмре тävätä ташшине тә манса хäварман.

Күршё уйра виçë «Дон» кёрлеве пёр кёвёллән янäрать. Унта җитсе килесех теремпёр. «Акконд – Агро» юлташлäх (ертүси – Вячеслав Петрович Иванов) «хир карапёсөн» ташшине пäхса киленмелле. Çaväpäm хыççän җаврäm тävätä ташшине тә манса хäварман. Паллах җак ысык ыша хёл каçрма апат нумай кирлë. Александров, Васильев, Семенов, Суркин, Яковлев механизаторсөм яланах хастар.

Иртнё ىул хүçалäхра 200 пуси пару усрамалäх вите хута янä, пäруллattармалли уйрämäя анлатнä. Предприяти тёллөвёсем пысäк. Хале сëт тирпейлекен производствара куллэн 10 тонна продукци хатэрлөççé пулсан, җак кäтартäва 30 тоннана җитересшён.

«Родник» хүçалäх ертүси Петров «иккемеш җäkäp» тухäççé тә аван пулласса кëтет, мëншэн тесен 150 гектар лаптäka җавәпех шäварнä. Григорий СЛАВИН.

Фермер

«Пашатан»

Ун чухне 6-меш класс ачин көсье телефоне пит түянас килнэ. Ашшепе амаш ёна каярах парнелеме шантарнä. "Хаңан?" – пёлес килнë Кольян. "Хале сана вайл кирлех мар, каярах түянапар", – яланхиллех хуравланä аслисем. Ачан кётес килмэн, хамах ёслесе түянап тене, ахартнек. 10 сұлтах тракторпа сүреме вёреннестер пёр кунхине шкула каяс вырәнне ял қынисене пахча сухалама пулашнä. Ёслесе илнэ укшапа телефон түяннä.

Ұсерехпе қампак чапларах тракторпа сүрекенсене ёмсанма түтәннä. Тен, шапах ун чухне чүненче қирп шүхаш төвөленнä: "Хаңан та пулин манан та қаван пекки пулө". Республикари чи қампак фермерсендеш пёрин паян МТЗ йышши хәватлä трактор, утта тәркелемелли пресс, ёна тавармалли хатер, дисклä сүре, үсентарана им-чампа пёрхтермелли агрегат, погрузчик тата ытти те пур. Қенелхепе тे төлөнгересшён Канаш районенчи Катекре пурәнанан Николай Андриянов. Фермер ёсне пүсәннакансене паракан пашалах пулашәвне тивечнä вайл кашал. Грант үкшипе ял хүсаләхенче кирлө техника түянисер пүснене кролик ферми тума пүсланä. Вәрәм хәлхаллä ачаш чёр чун унта 2 пин пүс вырнацмалла.

Хайен умне лартнä төллеве пурналасишэн қунакан йекёт тин сең 22 сұл тултарнä. Николай Владимирович Андриянова хушаматенченин ытла хушма ячёпе пёлесшё. Вырасла "пострел" текен хушма ят чавашла пашатан пек қүрет тених ёнтә. Таңта та ёлкөрет вайл. Самант та ёссеңлар масть. Шкулта пёрге вёреннө тусюлташпурте тене пек хулара, вайл вара унты пурнаса яхәнне те ямасы. "Мәншён ют ыны вали ёслемелле? Хамшан хамтәрәшәп", – тет вайл. Ашшепе

амаш ёте хулана хәваланä. Вәрен, йөркеллө ёт түп тене. Каччаш шук пётернө, қара кайса килнэ. Паян қине тәрсах қер қинч тәрәшать. Уншан унран паха ёт қын. 21 сұлта пашалах грантне тивечлө пулнäsкерен төллевесем анлә.

Тин сең ёсе пүсәннакан фермерсене паракан пулашәв илмешкен республикәри конкурса вайл пёлтөр те бизнес-проект тәраттнä. Җөнтерүйесен ышнене лекме балл кашт кана қитеймен. Грантпа чи малтанах қене трактор түянма ѡмётленнä йекёт. Пёрремеш қул конкурспа ёнәсманшан вәрах кулянман. Трактора вара кредитпа пур пёр түяннä. Кашал гранта тивечнä 50 ытла фермер хүшшине үнан проектне балл суммипе хакласа 12-меш вырәна лартнä. Җакә қампака саңтара. Пашалах пулашәв қер ёснене қампаксемшэн питех төвәнлә тет.

Җапла пулмасар! Мен пёчекрен кролик пахса қиттәннә кашчан ѡмече пурнасланат. Шкула кайичене вайл ашшепе амашне хайне кролик парнелеме ыйтнä. Қавантанпа қак чёр чун килти хүсаләхран таталман. Хальхи вәхәттра майне пёлсе ёсталанә читлөхенче вәсем 200 пүса яхән. Йыш вылянаты: сутнасемен кашт чакат, қаварланасемен – хушшаты. Төрлө ёрат. Сәмахран,

"Французский баран" текенинен халхисем қүлелле чанк тәмәсшө, аялапла үсәнәшшө. "Ризен" әратлисем каярах "пүссе" қитецшө – 14 килотаран самарлашшө. "Калифорнийскисем" вара пите хәвәрт үт илецшө. Қунсар пүсне "Немецкий баран", "Фландер", "Немецкий стро-кач" ышши тө пур.

Николай вәсene ман умра алатлантарма түтәнч. Пёрре қитернө чухне 2 витре комбикорм пушанч. Утә та парасшө чёр чунсene. Шел, уттан қур пайе тәкәнсах пётет. Қаванпа қампак фермер ятарлә комбикормпа алатлантарничен ыррине курмасы. Үнан хутшәнч утти, тырри, үсәллә япаласем йәлтак пур. Әна Канаш хүлинче пёр вырәнта кана сутацшө. Таташ түянма хакла лараты. Ферма туса пётерсен 2000 пүс кролике апат пайтах кирлө. Қаванпа вайл комбикорм хатерлемелли пёчек завод түянашшан.

Қер ытла гектар қинч туса илнэ утә, тәш тырә ышшлә чуна

тәрантарма қитмелле. Кролик – ачаш чёр чун, усал чир қулайхсан пёттөмпех пёттөм пултарать. Қаванпа унран хүтшәнчесе Андрияновсем участокри ветеринара час-часах қенеңшө. Хашпёр укола тума фермер қемине вәрене те қитнә. Николай хай малашне шапах ветеринари енәпе пёлү илесшэн. Җакә ына малашне пулаша пыр.

Фермерсен конкурсане хутшанса кәмәллине пёлтерсөн килтисем қампака хиреслемен, пулашәптар тене. Кролик фермин проектне Коля ашшепе пёрге шүхәлласа тунай. Читлөхене вицәртпе вицәртпе яруслы вырнастаршө, шыв өстөрмелли, апат хурса памалли хатерсем те меллә пуллө. Кролик ашё ёста әсанасы те паллә. Чёр чунсene пусма ятарлә цех тума паләртнä. Ветеринари саккуне хале қакна қирп ыйтаты.

Каланасемен қампак фермер мана пушшө төлөнгерч. Җан та, пашатан темерен. Картишре шыв

айенче ишмелли тум күс тәлне пулнәран ыйтмасар чатаймар. Җак енпес та кәсәкланать-мән каччаш. Кашт пуша вәхәт түпәнсанах ўлташшепе күлле қүрәсшө. Вәрәм районенчи Николай 10 килләрлә карп, тепеर сөрттән тытнä. Пулай тытнинчен ытла шыв тәпенчө вәрах хүшә сүрәмекилештерет.

Кил картишрек кайәк кәвакалсем асархарпам. Маларах кайәк хурсем те пулнä. Сунарпа йапанма та вәхәт тупать иккен йекёт. Кайәк кәвакалпа, хурпа сунара (сакунпа паләртнä вәхәттә) қүрет. Пәррехинче қапла пёрге қунаттинчен персе амантнä, хәех сиплене. Килти кәвакалпа йахлантарнä. Паян картишри кайәк кәвакалсем вәсесшө. Сунарта амасем аласене йыхравлашшө. Кун пек чухне сунарча, паллах, ынать.

Қампакан қер қинчи пархатарлә ёссе малашне та ўнса пырасса шкулта класс ертүси пулнä вәрентекен те шанаты. Хай вәрентнә ачана кашни қуралнä кунпа саламлать, унпа мухтанаты та, өсченлөхенчен төлөнет та.

Ытти фермерсемпесе те тусла каччаш. Төслөхрен, ялти Семенов фермерпа иккёшшө килештерсе пурнашшө, қер өп-өпнө пулайшасшө. Кашал Канаш районенчинен тепеर фермер – Валерий Никонов – грант өснене илнэ. Унта та қитсе курнä Андриянов, хәватлә Джон Дир трактора пахса саваннä. "Хаңан та пулин, тен, әпте та қаван пекки түянап", – вәссесе илнэ пүсра шүхаш. Аниккелен, Коля, пур пёр түянаш эсә ына.

Ирина НИКИТИНА.

ВЫРМА – 2014

Җер кәкри қәкәр қитерет

Владимир Николаев

"Симбирцит" сурхи тулан түхәсө Вәрмар районенчи Эсепепери Владимир Николаевич Яковleva савантараты. Ал тупане қине выртакан пёрчесем тулли, сәткенлө, хөвөл қинч илемлөн йәлтәртаташшө. Җер, қутталаша чунпа түйсан, пур өссе та вәхәттра тусан түхәспа хәптертөн қас. Владимир Николаевич фермер сүлсерен паха тырә қиттәнгерме тәрәшать. Чипер хакпа сутма юрәхлә пултэр, пахаләхене сахалтан та 3-меш клас лартар тет. Унсарын мән үсси?

Көрхи ыраш кашал гектартан вәтамран 36 центнер түхнä. Хале выракан тулай та түхәспе күрентөрмө. Пёлтөр Владимир Яковлев районта паләрнä: кашни гектартан вәтамран 39 центнер тырә қаспа илнэ. Ку кәтартупа унпа никам танлашайман.

Җене тырә түрхе Вәрмарти элеватора әсанаты. Вайл ытти қөрти пек хүпнаманни пит аван тет фермер. Җер қинч туса илекен чёр таваран хаке қырлахтарсан тата ына нушаланмасар сутма май пулсан хрессене нимен те кирлө мар. Җак шүхаша темише хут та паләртре Владимир Николаевич.

Фермер хүснәхәпте вайл 2007 сұлтанпа өслет. Үнчен малтан та қер өсепе тәранса пурәннä, "Сельхозхими" пёргешүре водительте тәрәшнä.

Хайен вайне шанса чи малтанах қер үлми қиттәнгернө. Пуса қаварнәшнене улштарса тәмалли-

не асра тытса тәш тырәпа түлашнä. Тыр-пуда юратма, хисеплеме ына мән пёчекрен вәрентнә. 9-меш класс хысқанах вайл вырмана хутшаннä, уй-хир каратапе рулө умне ларнä. Вайл вәхәттра хүснәхәп Социализм Җер Геройе Сергей Лукич Лукин ертсе пынай. Әслә ертүсө қампаксеме хавалантарма пёлнә. "Аттар-ха, қак ватасене мәнле өслемеллине вәрентер! Күрчәр, пёлччәр!" – тенине илтисен арсын аласем түпене вәссесе хәптармани кана. Қампак ачана қулне кура мар аслә комбайнера шанса лартнä, пулашакан вара унран самай асләрхан пулнä.

Тыр-пуда, қер үлмипе Владимир Николаевич паян та кәсәкланать. Җер өсепе қинч түтисен сахалнене мән чүхлө пёлтөрт тата! Ман ыйтусене қавра каларашсемпесе хүрласа тәпенчө. "Чылай қул өсепе пәрхастар, апта қер тәрантарате өнтө", – пёлесшэн қунтам фермер-

тан. Вайл вара: "Җер қинч өслесе пүйән, күрпүнлә пулайын", – төр. Җер кәкри қәкәр қитерет. Җесленесе қер өп-өпнө пулайшасшө. Үтти фермер – Валерий Никонов – грант өснене илнэ. Унта та қитсе курнä Андриянов, хәватлә Джон Дир трактора пахса саваннä. "Хаңан та пулин, тен, әпте та қаван пекки түянап", – вәссесе илнэ пүсра шүхаш. Аниккелен, Коля, пур пёр түянаш эсә ына.

Юраты, хале тырра ёләкхи пек пиләк авса вырмалла мар. Фермер – "Полесье" комбайнен тыр-пуда лаптәнке вырма ёлкөрет. Үтти ышши техника та қителәккө.

Хашне әнеллеле түяннä, теприне чипер өсленине кура кивәскернө илсе килнэ. Төрлө хүснәхәп пүстарнä, күршә районенчен те түттарнä. Кивә машина-трактора өслеттерме пайтах тәкакланмалла, тәтәшшаш юсамалла.

Җакна пурте әнланмашшө. Техника хүснәннине асархасшө та ыны пүйесе ыртать тәсшө. Тепри, калапар, ялта лавкка ыттаты. Вайл темише хут пүньярах пулә, анчах қакна курмасшө.

Владимир Яковлев та ку таранчен лавкка үсса хура өсрен тарма пултарнä. Җер өсепе чирлесе кайни қапла тума әрмантараты тет вайл.

Пахча хысәнчи ышшаш саваннä, анчах хәлән-әнен үдә түпене ларсан ѡмәрә кескелет мар-и?

3-меш стр. ➔

Чи хитре чাখсем – Даниловсен

Мёшёл ялёнче (Сёентёрвэрри районе) пурнакан Даниловсем яла күсса килессе шухашламан та. Пурнаңра пулса ирткеннин пулмаллах тесе ахальтен каламан-тэр. Шупашкарти заводра нумай ىул ёслене хысцан аманса инвалид пулса тәрсан тухтәрсем Геннадий Семеновича чун йәпратмаш ёс тупма сөнече. Чах-чёп ёрчетни те усайлла пуласса систерес. Җемье дача түянаты, часах унти хуралтара кайак сасси илтәнме пүсгать. Кунашкал шав-шава ханахман күршесене җака килешмest. Даниловсем ялта җурт илсе тәплөнме шухашлашы. Ара, Геннадий Семенович тәрлә чах-чёппе йапаннә чухне чир җинчен вүсех манаты. Епле йапаннән вәсемпe, чиперскерсемпe? Кирек каман чунне тыткәнлә. Кашнин кил картишёнче кәтиклетсе җүрекен чах-чёп, кикаклатакан хур-кәвакал каскәллантарман ѣна. Хамәр тавара сайра тәл пулакан илемлә кайаксем иләртнә. Даңрах фазансем усрата тытәннә.

Ялта вырән җителеклә. Күрш-аршашан кайак-кәшәк сасси ют мар. Витесене юсасан, хушма хуралтасем тусан ял җыннине тәләнтерекен җунатла түссен ыйшә хушәнсах пынә. Илем килентерет, анчах хырәма пур чухне тәрәнтмась. Ханахман хурасемпe кәвакалсем та, кәркәсем та инсетрен илсе килнә түсәсемпe паян килештерсе пурнашы. Тәрлә читләхре, витер пулсан та пәр-пәрне ѣнла-

наш. Кил картише көрсөн кайак-кәшәк пасарне лекнән туйнать, мәнле кана сасапа җиҳашнине илтместән. Павлинене, фазансене, цесаркасене күс илмесер сәнама пулать. Темище тәрлә вәсем. Тәсләхрен, фазансем кәмәл тата ылтән тәслә, цесаркасем – сәрә тата шурә. Китай чаххисем та тәрләхрен: чапарисем, пуршан пек яка та җемшә тәклисем. Кунсарп пүснә брама ыйышисем пур. Питә пәчәк бентамка чахсene пәхса тәләнетән. Кәтра тәклисene күрнә-и тата эсир? Вәсем та хуңа пек чупса җүрекшә Даниловсен картишёнче.

Пәлтәр кил хуңи страуссем туйнә. Шел, ёмәрә вәрәм килмен вәсен. Е тәрлә курава илсе тухни килешмен, е урәх сәлтавпа. Җәлса хәварас тесе пәрне операци та тутарттарнә: ҹук, пуләшайман. Чунәп илеме парәннә арсын җухатупа пур пәр ләпланасшан мар, хыт чупакан мән кайака татах түянашшан.

Пурте аван чухлатпәр, илем хаке ыйнә мар. Чунә ыйтнине кура Геннадий Семенович вәсемшән үкә шеллемест. Тепәр чухне җитсе пыманни та пулать ахәртнәх. Тен, җавәнпа вәл нумаях пулмасы күршә ялти пәр хүсаләхә ёце вырнашнә. Түянас текен кайак-кәшәке интернет урлә та тупать, пәләшесемпe түсәсем та пуләшаш. Тәллевә җулсерен анланаты: ула пәланпа пони лаша түянашшан. Чун йәпратмаш ёс сывалма пуләшсан җапла ёнтә.

Тепәр арсын чир җапса антарсан Геннадий Данилов пек чатымләх җитерес ҹук. Җут ҹанталака юратни чунра пулмалла. Җак ырә ен мән пәчәкрен упранса ўлнә. Геннадий Семенович Етәрне районнәнчи Яракасси ялёнче җуралса ўнә. Ашшә вәрманчә пулнәран ачаләхә Тури Ачак җывәхәнчи лесничество картунненче иртнә. Кашни ўсен-тәра-

на, чёр чуна юратма, хисеплеме вәрентнә ѣна. Җавәнпа паян кайак-кәшәке вәл ача пек пәхнинчен тәләнме кирлех та мар.

Унан пүртәнче та ытарайми җут ҹанталак илемә. Җтарлә кәтес әсталанә, ыйвәцсем хушшинче – тәрлә чёр чун, фонтан сирпәтнә май тулса пыракан шывра кәвакал ишет, юмахри паттәрсем сәнарлани: ҹарәк туртса кәларма тухнә кинемей, упашки, вәсен мәнүкә тата ыйтты. Җивәхрах тәрлә тәспе күса ыймәхтаракан попугайсем сәмак хушшине та илтетән. Геннадий Семеновичи пахчинче та канәчләх тупатан. Кун пек ын җумнә чир өләхтәр?!

Ирина ПАВЛОВА.

ВЫРМА – 2014

◀ 2-меш стр.

Хәйән киләнчен җүләрек фермер 6-7 җул каяллах вырән түянаш, ангар тума пүслән. Унта хай вәхәтәнче ача сачә пулнә, халә җылай җул иртсен тахшә җакан җинчен аса илнә. Тыр-пула, җер үлмине пүстарса кәртсен строительство ёсне фермер малаллах тәсасшан.

Тырә җитәнтерекеншән выльәх-чәрләх усрани паха. Владимир Николаевич та юхәннә хүсаләхән витине түянашшан пулнә, анчах май килмен.

Сутма юрәхлә чёр тавар туса илес тесе вәл тәш тырә тата җер үлми сорчесене җенетесе тәрать. Вәсемпe интернет урлә каскәлланать. Ял хүсаләх машинисен пәлтәрәшлә пайесене уләштарса җенетме

те пуләшать ѣна интернет.

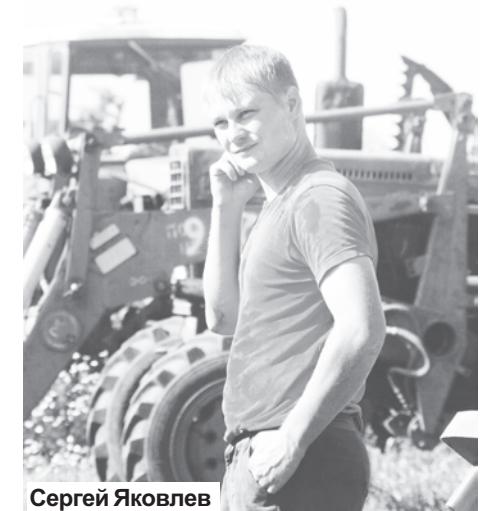
Җәр үлмин "Уладар", "Любава" сорчесене кәмәллать Владимир Яковлев. "Пәлтәр-и, 1996 җулта пәр кило җер үлмине 6 тенкәпе сутнә. 1 литр топливана та вәл вәхәтра җав хакпа түяна пултарнә. Паян топливо (1 литр) 33 тенкә җитрә, "иккәмеш җәкәр" вара хакланманна пәрек. Пире мән кирлә? Чёр тавара җырлахтаракан хакпа вырнастарма май туса паччәр. В. Путин Президент хайән Указәпе ют җер-шыв җимәнне Раҷее турттарас йәркәнене үләштарчә. Җак хресченшән аван пуласса шанатпәр. 1 кило җер үлмине сахалран та 10 тенкәпе вырнастарма пултарсан та тем пекехчә. Ҳак тивәтсерен пире нимәнле субсиди та кирлә мар", – паләртре вәл.

Кү таранччен пәрчән-пәрчән тенән пүстәрнә пурләх хай ёслеме пәрхассан саламасса шанат фермер. Җәцире ѣна җулсерен ывәләсем – Сергей Алексей – пуләшаш. Ҳулара пурнаш, анчах ял хүсаләхәнчен инсетре тәмәш (пәләвә та җак өнпек илнә). Ҳөлле вәсем – стройкәсендә, җурла-кәрлә тата җулла – ялта, ашшәпе юнашар.

"Хамәр хура ёсре нушаланни та җитет. Ӯссиң ачасем хуланалла тарччәр", – тәжәрә ашшә-амәшсөнчен җылайаш. Владимир Николаевич та малтан, ахәртнә, җапла шу-хашланә. Халә шу-хашшә улшәннә. Паян мар пулсан ыран е вицмине хайән ёсне ачисем малалла тәсасси пирки иккәленмест.

Ирина НИКИТИНА.

Сергей ЖУРАВЛЕВ сән үкерчәкесем.

Алексей Яковлев

Сәнсем

Урпаш

Етөрне районенчи Урпашра ҫәртме уйәхен пүсламашенче пулнәччө эпир. Епле ыттарымы вырансым. Ял тәвайккинче капмар шкул ىсталса лараты. Пирен тәрәхра вицә хуттә пәлү кермене әңтә күрнә эсир? Кунта пур.

Унта көрсө күрмасар чун ҹатмарә. Выранты краеведени музейе мәне тәрәт!

— Тәләнмелле шапалла ыңсем пур пирен,— тет ёң ветеране Венера Меркурьевна Кузьмина. — Акә 1812 ҫулхи вәрәпәра французсемпә ҹапаңын Василий Григорьев ыңчен материал пухма май килчә. Чаваш салтакә Парижа ытнә вәт. Тепәр паллә ентеш — Совет Союзен Геройе Евгений Пайгусов. Унан шәллә Валерьян хәй вахтәнче Чаваш ҹамрәкесен театрән сцени ыңчен тәрлә сәнәр каләпланы. Шкул историйе Борис Иванов фотокорреспондент ячәпе те ыыханнә. Ҫар ыңнисенчен чи малтанах Петр Апрыскина асәнмалла. Афганистанра паттәрләх қәтартнә вәл. Ҫак музейри экспонатсем — истори вәрентекене Вадим Петрович Овчинников тәрәшнипе пуханнәскерсем. Шел, пурнәсран уйралса кайр...

Етөрне районенче ҹуралса ўснә Николай Мартынов ызыравсә "Урпашра та вут чуль пур" көнеке қаларнәччө. Кунти ыңсем ыңчен әшшән ысырна. Паян "Ювановское" — чи ҹирәп хүсаләхсенчен пәри.

Григорий СЛАВИН.

Сергей Журавлев сән үкерчекесем.

Иккәри Егор

Галина Николаевна
выльяхсәр пурәнаймасть

Геннадий Поляков

Петр Гаврилов

Николай Сорокин

Александры Алексей Капитоновсем утә
хатэрне майлаштарацсе

Евгений Палякин

ИНКЕКРЕ – ПӘРЛЕ

Тәван тәрәх хүттинче

Вәрәпә-харча пула Украина халәхе Раççее қуясьы, ҫав шутрах Чаваш Ене тө. Паянхи кун тәлне республикана 700 ытла ыны килнә. Вәсендөн хәшә-пәри тәван-пәтене патәнче хүтлөх тупаты, теприсем вара – вахтәләх пурәнмалли пунктсөнче. Хуласене ысеч мар, ялсene тө вырнасацсе.

Тәнчे ырә ыңсар мар

Валентина Павловна (хушаматне қәтартма ыйтмарә) Тикаш яләнчө ҹуралса ўснә. Кунтах унан ачаләхә, шкул пурнәсир иртнә. Машәрәпе пәр класралар вәрәннә. Ка-ярахпа шәпа вәсендөн Донецк обласендөнчи Горловка хулине илсе ыттернә. Хастар чавашсем унта кил-сүрт ысавәрнә, ача-пача ыттән-тернә. Пәр вахтән иккәшө тө шахтәре ысленә. Ҫемье династийә малалла та тәсәлнә: аспә ывәлә тө кунта вай хурса тивәсләр кана-ва тухнә, мәнүк тө аслишә-асламашен ыслуне сүйласа илнә. Ьәри хастарләхшән

маттур чавашсөнө пәрре мар Хисеп хүчәп ысланы. «Эпир ҫав тери лайәх пурәннәттәмәр, — аса иләт иртнине хәрәрәм. — Хула та питтә илемләччә.

Ҫуралнә ҹәр-шывнен манман вәл, кашни ыслак килсе сүрәнә. Пәчәк ачисене тө хайәнчен хәварман. Чаваш Енпә ыыхану татман. Ара, юратнә апләшә Мария Павловна Зайцева пәччен пурәнать-չке. Ҫавәнпа та тәван тәрәх ытларах түтнә ўна. Апләшә хай тө Горловкана темиңе хутчен кайнә. Сәмәх май, вәсендөллө тө Донбасра шахтәре ысленә. Шел тө, Валентина Павловнаң упашки тө, шәллә тө вахтәрләп өшөрсөн. Шәллән ачисемпә

халә тө ыыхану таталмасть, пәр-пәрин патне шәнкәравласах тәрасе.

Валентина Павловна Украинара аллә ысула яхән пурәннә. Апла пулсан та чавашла таса қаласть. Пурнәсән чи лайәх вахтән, ҹамрәкәхә унта ирттернәрен ҹак ҹәр үншән ысывәх. Ҫитмәннине ачисем тө унта-չке. Вәсемшән пашәрханаты амаш. Кун сиктерсе интернет урлә скайппа қаласть. Снаряд-бомбәран ыыхланса нүхрепре ларнине пәлтереңчә лешсем. Унтах краваты, сөтөл вырнастарнә. Кил-сүрчәшән тө пашәрханаты хәрәрәм. Паллах, өмөрлө пухнә пурләх упранать-չке унта. Пурнәс лайәхланасса кәтет вәл,

Горловкана каялла таврәнма ѡмәтленет. Ҫавәнпа та беженец статусне илме ваккамасть. Унти пурнәс хәрататы тө. «Хулары хими заводне сирпәтсөн Чернобыльти атом электростанцијә қәтартнә инкөрен кая мар шар күрәпәр», — тет вәл.

Сывләхә хавшанәран Вәрмарты сыватмаша кайма тивнә ўна. Тухтәрсем лайәх ыышәнни, әш пишлә пулни савәнтарнә хәрама.

Тепәр пәтәрмакх пирки тө асәнма ыйттрә Валентина Павловна. Вәл Харьковран Анат Тагила каякан пуйәспа Канаша ларса килнә. Пуйәс каярах юлса килнәрен Канаш-Хусан электричкәна ёлкәреймен. Апләшә ўна кәтсе илме Вәрмара тухнә.

8-меш стр. ➔

Хәвәртләх. Хәрушсәрләх. Хүтләх

◆ РЕЙД

Тәрәсләх – йәркере

Йälана кәнә

Республикәри патшаләх техника сәнавен инспекцийә Ҫерпү районенче 1040 машина-трактора, ыттине шута илнә. Аса илтерер: ҫак инспекци ял хүсаләх-нче, строительства уса куракан тата хай тәлән сүрекен ытти йышши техникан юсавләхне тәрәслет. "Эпир сәнисе тәракан техника Ҫерпү районенче ҫулсөрен 20-шер единица хушәнат. Кәшалхи ҫур ҫулта района 9 трактор, тыра вырмалли 4 үй-хир "карапә", вылья апачә хатәрлемелли 1 комбайн килнә. Ҫак шутра икә трактора ҫең үйрәм ынсем түяннә, ытти хүсаләхсен пурләх базине пүянлатнә", – паләртрә Чаваш Республикин патшаләх техника инспекцийән Ҫерпү тата Сөнәрвәрри районенсемпә әслекен Юрий Васильевич Григорьев аслә инспектор.

Вырәнти тәрәслевчә хай шута илнә техникана ҫулталәкра пәрре мар тәл пулать, унән аван е япәх енсөнен пәлет. Анчах руль умне ларакана ёк кәрсө ҫитеимест вәт. Ҫул ҫинче сиксе тухакан инкесен йыш чакманнине кура инспекторсөн механизаторсөн кунсерен йәркене вәрентмелле, мансан – аса илтермелле. Йәркене ҫирәплетес тәллеве техника сәнавен инспекцийәнче ырәй йала пур. Ҫывәхри 3-4 район инспекторсөм профилактика үйәләх-сөнче тәрәслеве пәр-пәрин патне тухса сүрецә. Ҫурла үйәх-нче республикә "Трактор" операци иртнице кура эрне күн Ҫерпү районне Красноармейски (Юрий Несторович Иванов), Тәвай (Александра Витальевич Семенов), Вәрмар (Василий Владимирович Николаев) районенсөнче әслекен инспекторсөн ушкән килсе ҫитрә. Ӑна республикән техника сәнав инспекцийән пүсләх-нече үзүмә Евгений Еландаев, ҫавән пекех Юрий Григорьев ертсе пычә.

Пур ҫертте техника шавә

Ҫу кунә – хресченшән те, строительшән тә хәрү тапхәр. Ҫерпүре "Асамат" спорт комплексе хысәнчә ҫәнә ста-

дион тәваçчә, хула ыннисене чылай ҫул нушалантарнә вырәна ҫурхи шыв илесрен хүтләлесе дамба ҫәклөсөн тата ытти те. Пур ҫертте техника шавә. Тәрәшакансене чәрмантараң та килмәст, анчах ёсре йәрке пулмалла-cke. Халә тәрәслемесен каярах ҫав вырәнта инек сиксе тухсан руль умәнчә ларакана пушшех хыт айәлләң. Строительство ёсесем пыракан ҫертте ютран вәхәтләхә илсе килнә техника ҫулла питех ытты. Стадион тунә ҫертте тара илнә машина-трактор чылай пулч. Е ваксанәран, е йәркене маннәран, е ҫәмәлттайләхә хәнәхнәран инспекторсөн кунта нумай ҫитменләх тупса паләртрә. Тәрәсләрен, экскаваторлә тракторпа әслекенән ҫумра пәр докумәнт та ҫукчә. Пәр кунләхә юлташне ул-аштарма тухнә-мән вәл, ҫавәнпа кирлә хутсөн пәрле илмен. Юраты, хайән йәнәшнән әнланчә, административлә йәркене пәншән ыңрәнән протокола хи-рәслемерә, штраф суммине вәхәтра түлеме шантарчә.

Строительство организацийә тара тытнә тепәр техника – асфальта яката-кан каток – рульне тытнә ҫамрәк та ёнентерүллә документсөн кәтартай-марә. Техникана әслекене чарса эва-

куаторпа әсатма та пултарәччәс инспекторсөм, анчах апла тумарәс. Әслекен-сөнне әнланса ыйтава вырәнтах татса пачәс.

Ӗссирие чәрмантараң тәрәслевчә-сөнне юратсах кайманин вәртәнләх мар паллах. Строительство объектенчен тухсан Ҫерпү районеншән яваплә инспектор патне район администрации-нен шәнкәравларә. Объектри ёс-пу-пирки унән тепре әнлантарма тиврә.

Ҫурхи шывран хүтләнене Ҫерпү тавра дамба ҫәклекен ҫертте "Чувашавто-дор" организаци тәрәшат. Вәл та тара тытнә техникана әслекеттерет. Кунта та протоколсөм ҫырмасәр май килмерә. Экскаватор рульне тытса пыракана медицина аптечките та, пушар сүнтермәлли хатәрпе та тивәттерен. Кунсәр пүснә унән ынна тухма ыңрәнән панә хутта (путевка) ҫук. Юлашки ҫитменләхшән әна патшаләх автоинспекци әсченесем та асәрхаттарнә-мән. Шел, йәнәшә түрләттерен. Техникана әнсәртран вүт-ҫуләм ыңрәнән илсен (паллах, унашак) инек ан пултарччә мәнне сүнтерәччәши водитель? Ҫака организаци ертү-сөнне пач та шухәшләттармаш-ши? Тәрәслеве тәратман, регистрацилемен техника та түпәнчә кунта. Тракторист

удостоверенийәсәр ёче тухнә ыннисене та тупса паләртрә.

Вырма үйәсөнчө комбайннерсөм трактористсөнне ытла хурламалли сәлтав түпәнмарә хальхинче. Андрей Хорошавин фермерән үй-хир карәпәнене тыйса пыракансем йәркене пәнхәнса ёслекчәс. Транспорт ышшә ҫүрекен автоçул урлә каңма та ятарлә ирәк илнә. Унсәрән инсетри уя ҫитме кәткәссине әнланса ҫапла тунә.

Ылханаçчә те, макараçчә те, ҫахавлаçчә те

Үй-хирте пур чухне тә ҫәнә техника кураймасстан. Қиввин ҫитменләхнене пайтах тупма пулать. Ҫакәншән кашнинче штраф хурсан хүсаләхсөнче ёслекен ыннисене та юлмә. Ҫавәнпа инспекторсөм трактористсөм тәтәшах тәл пулса йәрке ҫинчен вәрçмасәр-хирәс-мәсәр әнлантарма тәрәшат. Йәркене пәншән хальхи саккунла тракториста 100 тенкәрен пүсласа 2000 тенкә таран штрафлама май пур. Организациен ҫакәншән 10 пин тенкә таран тәкакланмата тиет. Инспекторсөм асәннә тәрәх – тепәр чухне 200-300 тенкәләх штрафшән та йәркене пәнхәнман трактористсөн ятлаç-внене илтме лекет. Чәлхи ҫивәрхисем ылханма та пәнхән. Ӯсәмәшсөм кү-ҫулы қаларса инспекторсөн чуннә ҫемсетесшән. Ҫав тракторист ыран е виçмине инек кәтартсан, хайән тата ытти ыннисене пурнәнне татсан мән курмалла? Ҫавәнпа патшаләх техника сәнавен инспекторсөм шухәшпа қасерен күс хупайманинне әнланмалла.

Автоинспекци әсченесене полици ҫинчен калакан саккун хүтәт. Ҫул ҫинче алә ышкып күмән та хальхинче тракторист тәлнә лекен техника сәнав инспекторен хайне шанасси кәна юлать.

Ӗсси тапхәрәнчә вәл та хайән әснә пурнәçлать. Йәркене тәрәслени чәрмантарни мар ёнте. Ҫук вәт, чәрмантарат тесе сәмаха аслә пүсләхсөм патне ҫитрекенсөм пур пәр түпәнчә. Тепәр чухне министерствана та ҫите-реçчә. Йәркене пәнсә хәрушә инкеке лекесси, апла ан пултар тесе сыйла-насси ҫинчен шухәшләçчәши вәсем ҫав саманта?..

И. Никитина сән үйерчәкесем

◆ ТИМСЕРЛӘХ

Ачапа тухсан – пушшех яваплә

6 сүлти хәр аchan пурнәçә Ҫерпү-Чәмпәр ҫул ҫинче таталнә. Вун пиләк сөхет тәләнчә "Волга" машина ВАЗ-2113 автомобиле хәваласа иртнә тә тәруках хәвәртләхне чакарнә. "Лада", ҫакна кәтмәнскер, хысран пынә "Волгәпа" "Вольво" грузовик (хысран пынә) хүшшине хәсәннә. Ҫап-ҫамрәк хәр ача шәпах унта ларса пынә. Үнпа юнашар виçә ыннисене сурланнә.

Елчәк районенчи Ҫенә Пәвари 20-ри водитель Елчәк-Курнаваш ҫулан 2-мәш ҫухрәмәнчә ҫул хәррине сирпәнсө тухнә та ҫавәнса ўкнә. Машинәра ларса пынә ҫамрәк хәрә-рәмпа кәкәр ачине больницина илсе кайма тивнә.

Водитель ўсәр пулман, ахәртнек, тимләхе ҫухатнә.

◆ ҪАМӘЛТАЙЛАХ

Инкекрен пәрәнса иртеймен

Ялта паян ватти тә, ҫамрәкки та мотоблокпа ҫүрет. Вак-тәвек ёс тума питех тә меллә транспорт тәсәүрән үн пирки. Хәшш-пәри аслә ҫул ҫине тухма та шикләнмәст. Күн пек чух ҫул ҫүрәмәлли йәркене пәнхәнсан аван-ха. Пәнхәнмасан - пурнәçпа сыв пуллашән. Ҫерпү районенче мотоблок рүлә умне ларнә ын M-7 ҫул ҫине тухсан тепәр енне каңма шухәшланнә. Ёлкәреймен – үн ҫине "Тойота-Камри" машина пырса кәнә. Ҫакән хысән суплахай енне ытвәннә мотоблок "Ниссан Альмера" автомашинә ҫапаннә.

Водитель инек пулнә вырәнтах пурнәçран үйрәлнә, унән пәчәк транспорчә ҫинче ларса пынә икә ыннисна Шупашкарти больницина реанимаци үйрәмне әсатнә.

Страница Ирина НИКИТИНА хатәрлене.

Ҫут ҫанталәк

Ҫер туртамә

Ҫурла уйәхен варринче Краснодар тәрәхенче исәм ҫырли пицце ҫитет. Ҫавна май Таманье ҫурла уйәхен 16-мәшәнче исәм ҫырлипе хәрлә эрек уявне ирттерн. Ку регионта исәм ҫырли ҫитәнтересси тата унран хәрлә эрек хатәрлесси экономикан тәп отраслә шутланат. Халә ҫак ҫырлана Краснодар тәрәхенче ҫең мар, Чаваш Енре тө тухәчlä ўстересс. Асәнна вәхәт төлне исәм ҫырли пирән патра та пицце ҫитет.

Хәвел ҫырли

Канашра пурәнкан Алексей Миронов пахчинче пулса күрнә, ҫырла астивнә май ҫиреплететәп ҫакна. Пысак супкәмсем күса иләртең. Ҡантәр тәрәхне лекнән тутаң хәвна. Пәр ҫупкәмә ҫең 1,5-2,5 кило таять. Пахчара вара 15 тәрәлә исәм ҫырли. Ҡаçал тухәч пәлтәрхинчен лайәхрах. Ҫулсерен Мироновсен ҫемий 300-400 килоран кая мар хәвел ҫырли пухать. Унран хәрлә эрек тәхәрлесс. Ҫитет.

Исәм ҫырли аллейипе утнә май хәвел пайәрки пачах та лекмest. Ҫуллахи шәрәх ҫанталәкруа ун айәнче канма лайәх.

Исәм ҫырли хунавәсемпе ёна күрши Геннадий Мельников тивәстерн. Геннадий Михайлович – аста пахчаң. Күрши-аршине сәнүпте, ёңле та ялан пулайшать. Ёна кура кунта пурте исәм ҫырли ҫитәнтересс. Акә Алексей Nikolaevich та уннни пекех «Тәежный», «Алешенькин», «Восторг», «Донской», «Альфа», «Муромец» сортсем пур. Кашнийе хайнне евәрлә.

Кәркүнне хәл ҡаçма хатәрлән чухне вәл ҫырла турачесене ҫең ҫине авса хурать, шәшишем кашласран чәрәш-хыр ләссипе витет. Ҫуркүнне вара хунавсene үсма васкаты. Ку ёсе та пәллә тумалла: ир үссан шәнма пултараң. Ҡаярах ылсан – пәчәхәс ҫерес хәрушләх пур. Ҫулла та пәхса тәмалла: хушма туратсene үсме памалла мар, ҫырлана хуллакан сүлца татмалла. Унсәрән вәл пицце ҫитетмест.

– Исәм ҫырлипе хәсан кәсәкленма пуларәп?

– Тивәслә канәва тухсан. Халә ку ёңле «чирлесек кайрәм». Пәтәмпех Геннадий Михайловича пул.

Алексей Миронов хай ёмәрне «Канашский» сүл-йәр управленийенче ёңлесе ирттерн. Механикран пүсласа пүсләх та-ранах ўнсә Вәрманьял ҡаччи. Чыслә, хисеплә ята та چылай тивәчн. Вәсендеш чи һакли – «Чаваш Республикин тава тивәслә строител» ят. Паян та алә усса лармасы, пәрмаях пахчара тәрәшшать. Исәм ҫырлисәр пүснә пахча ҫимәс, улма-ҫырла ҫитәнтерет. «Тухәч хамәр вали та, ачасем вали та ҫитет. Эпә халә мән асатте шутланатап вәт, – мухтанах ҡалаçрә вәл. – Мәнүкән пәр ачи тәнчене килчә».

Мәнүкәсем час-часах ҫүреңсә үн патне. Бассейнра шыва көрсө саванаң, экологи тәләшшәнчен таса ҫимәс ҫиеңсә. Пахча ҫимәс тенәрән кунта темән та ҫитет: ҫең үлмирен пүсласа ыхра-сухан тарапах. Помидор та тухәчла савантарна ҡаçал. Пысак теплицәра пурин вали та выраң пур. Ҫитет вәхәтра парник тума ёмәтленет кил хүс.

Алексей Nikolaevich Margarita Gennadievna Mironovsem ҫүркүннерен пүсласа ыхра көрчченек пахчара вай ыхраң. Сукмака хәлле та такәрлаташ. Мунча кәмә килеңсә. Унан ўшши вара пурне та ҫитет.

Ҫут ҫанталәкпа юнашар пулма тәрәшшәсә үсем. «Ҫулла хваттерте пәчәхса лариччен пахчара ёңлесе савантап», – терә маттур арсын. Чунә те ёң патнек туртать. Ара, ачаранпах плугарыте вай хүнәскер ҫең ўшненчел үйрәлаймаш вәл. Унан туртамә вайләрах, ҡаçкләрах.

Фонтан та, ҫил арманә те

Ултә сотка ҫең ҫинче та темән та пәр үстөрмө пулать иккен. Геннадий Мельникован пахчи ҫинчен та тәпләнрех ҫырса ҡаտартар вулакана. Үтларах пайне исәм ҫырли йышшан. Вәл ҫең тәп ытла. Кун пирки эпир вулакана маларах ҳаçатан пәр номеренче паллаштарнаçчә. Ҫулсерен темиңе центнер тухәч пүстаратать вәл. Ара, пәр тәмрән кана 3-4 витре ҫырла пухнине пәлтерчә арсын. Ҡаçал тухәч ҫур тоннәран та иртессе паләртә. Тәрлә-тәрлә сорта почтапа ҫырланса иләт. Улмуçийәсем та тутлә ҫимәс параççә. Пәр ҫум күрәк та күрәнмаш. Ун вали садра выраң ык: пур ҫөрте та чечек ешерет. Аста пахчаң груша йывәç та пиләк юплә. Кашнийе тәрлә сортпа савантаратать. Кил хүс ёна хәэх сынна.

Канма пәтәм услови пур: фонтанпа ҫил арманә, чуччу, беседка. Ёңлесе ывәннә ыхыçсан шыв сиккине итлеме ҡаçлалл. Вәл чуна қанәк күрет. Ҫил арманә, чуччу вара ачаләхри кунсene күс умне ҡаçларәп.

Мельниковсем пахчара чәк та, кроплик та үсраççә. Вәрәм ҳәлхаллә ҫер чун исәм

ҫырларин ҫулцине ҡаçллат. Тутлә ҫырлана чәк та сәхать.

Геннадий Михайлович үзә сывлышра ёңлеме ҡаçллат. Нумаях пулмаш ҫенә мунча туса пәтернә вәл. Ҫитет вәхәтрах ёна хутса көрессине пәлтерчә. Пүрнәсланә кашни ёңле саванна пәллет кил хүс. Ара, ўсемесем та күс умнечх. Япәх ҫең ҫинчек пысак тухәч илме пултара. Тәрәшсан ту ҫинче та тыр-пул ҫитет тени чәна тухать мар-и? Ҫең тухәçләхне ўстерес тәллевпә сухан үстөрнә ыхыçсан лаптәк ынне ыраш акать. Кәркүнне ёна ҹаваты. ыраш сөре азотпа пүянларат. Паха «капат» темиңе тонна навуспа танлашать. Маларах ку ҫең «Канашский» совхозан шутланн. Каярахпа ёна ыхыçләх акма пәрахна, уйрәм ынсene valecse panä. «Кунта ѿман та ык, – терә Геннадий Михайлович ҡалаçава вәçләнене май. – Ҫапах исәм ҫырли ҫөре тиркемест. Вәл хәть јаста та ўсет».

Исәм ҫырли ҫинчен сехеч-сехеч-пә калаçма хатәр вәл. Кашни сорт пирки тәплән ынлантара. Ҳәй ҹавантак ҫырла саҳар ытларах пухать, часрах пицце ҫитет.

Валентина ПЕТРОВА.
Сән ўкерчекесем авторан.

ҪЫРӘНТАРУ

Ҫурла уйәхен 31-мәшәччен – унченхи хакпа

«Хыпар» Издательство ҫурчә каларса тәракан һаçат-журнала ҫитет ҫулхи пәрремеш ҫур ҫулта илсе тәмашкән ҫырәнтараç. Уйәх вәçлениччен – йүнәрек хакпа.

Уса курса юлма вакшәр.

ЧАВАШ НАЦИ ТЕЛЕКУРАВЕН ЭРНЕЛӘХ ПРОГРАММИ

Тунти күн, ҫурла уйәхен 25-мәшә

- 18.30 «РЕСПУБЛИКА» ХЫПАРСЕН КАЛАРӘМЕ
- 18.45 «ҮЛТАН ҖҮПСЕРЕН» (0+)
- 19.00 «КИЛÄШШИ» (12+)
- 19.30 «РЕСПУБЛИКА» ИНФОРМАЦИОННАЯ ПРОГРАММА
- 19.45 «ПО СУЩЕСТВУ» (12+)
- 20.00 «АКИЛБУПСЕР» (6+)
- 20.30 «ОТКРЫТЫЙ РЕГИОН» (12+)
- 23.00 «РЕСПУБЛИКА» ХЫПАРСЕН КАЛАРӘМЕ
- 23.15 «РЕСПУБЛИКА» ИНФОРМАЦИОННАЯ ПРОГРАММА
- 23.30 «ПО СУЩЕСТВУ» (12+)
- 23.45 «ОТКРЫТЫЙ РЕГИОН» (12+)

Үтләри күн, ҫурла уйәхен 26-мәшә

- 6.00 «РЕСПУБЛИКА» ХЫПАРСЕН КАЛАРӘМЕ
- 6.15 «ҮЛТАН ҖҮПСЕРЕН» (0+)
- 6.30 «РЕСПУБЛИКА» ИНФОРМАЦИОННАЯ ПРОГРАММА
- 6.45 «ПО СУЩЕСТВУ» (12+)
- 18.30 «РЕСПУБЛИКА» ХЫПАРСЕН КАЛАРӘМЕ
- 18.45 «ТӘПЛӘ КАЛАСУ» (12+)
- 19.00 «КАҦХИ ТЕЛ ПУЛУ» (12+)
- 19.30 «РЕСПУБЛИКА» ИНФОРМАЦИОННАЯ ПРОГРАММА
- 20.00 «БУМЕРАНГ» (12+)
- 20.30 «МОДНАЯСВАДЬБА» (12+)
- 23.00 «РЕСПУБЛИКА» ХЫПАРСЕН КАЛАРӘМЕ
- 23.15 «ТӘПЛӘ КАЛАСУ» (12+)
- 23.30 «РЕСПУБЛИКА» ИНФОРМАЦИОННАЯ ПРОГРАММА
- 00.00 «БУМЕРАНГ» (12+)

Юн күн, ҫурла уйәхен 27-мәшә

- 6.00 «РЕСПУБЛИКА» ХЫПАРСЕН КАЛАРӘМЕ
- 6.15 «ТӘПЛӘ КАЛАСУ» (0+)
- 6.30 «РЕСПУБЛИКА» ИНФОРМАЦИОННАЯ ПРОГРАММА
- 18.30 «РЕСПУБЛИКА» ХЫПАРСЕН КАЛАРӘМЕ
- 18.45 «ЧАВАС СЕТЕЛ» (12+)
- 19.30 «РЕСПУБЛИКА» ИНФОРМАЦИОННАЯ ПРОГРАММА
- 19.45 «ПО СУЩЕСТВУ» (12+)
- 20.00 «ПРАВИТЕЛЬСТВЕННАЯ СВЯЗЬ» (12+)
- 20.30 «КРУГЛЫЙ СТОЛ» (12+)
- 23.00 «РЕСПУБЛИКА» ХЫПАРСЕН КАЛАРӘМЕ
- 23.15 «РЕСПУБЛИКА» ИНФОРМАЦИОННАЯ ПРОГРАММА
- 23.30 «ПО СУЩЕСТВУ» (12+)
- 23.45 «ПРАВИТЕЛЬСТВЕННАЯ СВЯЗЬ» (12+)

Кәснерни күн, ҫурла уйәхен 28-мәшә

- 6.00 «РЕСПУБЛИКА» ХЫПАРСЕН КАЛАРӘМЕ
- 6.15 «ЯПАН ЯНРА, ЧАВАШ САМАХЭ» (0+)
- 6.30 «РЕСПУБЛИКА» ИНФОРМАЦИОННАЯ ПРОГРАММА
- 6.45 «ПО СУЩЕСТВУ» (12+)
- 18.30 «РЕСПУБЛИКА» ХЫПАРСЕН КАЛАРӘМЕ
- 18.45 «ЧҮНТУСЛАХЭ». Г.АЙХИПРИКИЙАМКЕНАСА ИЛЁВЕСЕМ (12+)
- 19.30 «РЕСПУБЛИКА» ИНФОРМАЦИОННАЯ ПРОГРАММА
- 20.00 «КРУГЛЫЙ СТОЛ» (12+)
- 20.45 «АКУАЛЬНОЕ ИНТЕРВЬЮ» (12+)
- 23.00 «РЕСПУБЛИКА» ХЫПАРСЕН КАЛАРӘМЕ
- 23.15 «ТӘПЛӘ КАЛАСУ» (12+)
- 23.30 «РЕСПУБЛИКА» ИНФОРМАЦИОННАЯ ПРОГРАММА
- 00.00 «КРУГЛЫЙ СТОЛ» (12+)

Эрне күн, ҫурла уйәхен 29-мәшә

- 6.00 «РЕСПУБЛИКА» ХЫПАРСЕН КАЛАРӘМЕ
- 6.15 «ТӘПЛӘ КАЛАСУ» (12+)
- 6.30 «РЕСПУБЛИКА» ИНФОРМАЦИОННАЯ ПРОГРАММА
- 18.30 «РЕСПУБЛИКА» ХЫПАРСЕН КАЛАРӘМЕ
- 18.45 «ЧАВАШ ХАЛАХ ЮМАХЭСЕМ» (0+)
- 19.00 «ЭХ, ЮРРÄМ ЯНРА» (12+)
- 19.30 «РЕСПУБЛИКА» ИНФОРМАЦИОННАЯ ПРОГРАММА
- 19.45 «ПО СУЩЕСТВУ» (12+)
- 20.00 «БУХТЫ БАРАХТЫ» (6+)
- 20.30 «ВРЕМЯ ВКУСА» (6+)
- 21.00 «ПОШЕППУШКИ» (0+)
- 23.00 «РЕСПУБЛИКА» ХЫПАРСЕН КАЛАРӘМЕ
- 23.15 «РЕСПУБЛИКА» ИНФОРМАЦИОННАЯ ПРОГРАММА
- 23.30 «ПО СУЩЕСТВУ» (12+)
- 00.00 «ВРЕМЯ ВКУСА» (6+)

Шамат күн, ҫурла уйәхен 30-мәшә

- 6.00 «РЕСПУБЛИКА» ХЫПАРСЕН КАЛАРӘМЕ
- 6.15 «ЧАВАШ ХАЛАХ ЮМАХЭСЕМ» (0+)
- 6.30 «РЕСПУБЛИКА» ИНФОРМАЦИОННАЯ ПРОГРАММА
- 6.45 «ПО СУЩЕСТВУ» (12+)
- 9.00 «КРУГЛЫЙ СТОЛ» (12+)
- 10.00 «СИРЕ ТЕЛЛЕНМЕНТЕ». ЧАВАШЛА КУСАРНА ФИЛЬМ (12+)
- 17.00 «ПОЕМ МЕФОДИЙ ДЕНИСОВ» (0+)
- 17.30 «ДВИЖЕНИЕ В БЕРЛИНЕ» (12+)
- 20.00 «ҪАПЛА ПУЛТАР!» (12+)

Вырсарни күн, ҫурла уйәхен 31-мәшә

- 9.00 «ВРЕМЯ ВКУСА» (6+)
- 9.15 «АКИЛБУПСЕР» (6+)
- 9.30 «МОДНАЯСВАДЬБА» (12+)
- 10.00 «МАН үЛШАК ПУЛСАМÄР». ЧАВАШЛА КУСАРНА ФИЛЬМ (12+)
- 17.00 «БУМЕРАНГ» (12+)
- 18.00 «ЯШ ЧУХ, ҪАМРÄЧЧУХ!» (12+)
- 18.30 «ЧАВАС СЕТЕЛ» (12+)
- 19.30 «СТРИЖИ». АВИАШОУ. ТЕЛЕВЕРСИЯ (12+)
- 20.00 «КАЗАЧЬЯ ЗАСТАВА». ФОЛК-ДИСКОТЕКА (12+)

